

**POWIATOWY PROGRAM
PSYCHOLOGICZNO-TERAPEUTYCZNY
DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC
W RODZINIE
NA LATA 2018-2020**

CIESZYN 2018

Opracowanie:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Cieszynie

Spis treści

I WPROWADZENIE	3
II WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH	3
III ANALIZA DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH WOBEC OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC	4
IV CELE ORAZ ADRESACI PROGRAMU	4
V DOKUMENTACJA	5
VI NABÓR UCZESTNIKÓW	5
VII REGUŁY UCZESTNICTWA	5
VIII METODY, FORMY I CZAS REALIZACJI	6
IX HARMONOGRAM I TREŚCI MERYTORYCZNE	6
X MONITORING I EWALUACJA	8
XI PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU ORAZ ZASADY FINANSOWANIA	9

I WPROWADZENIE

Pojęcie **przemocy w rodzinie** zostało zdefiniowane w ustawie z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub wspólnie gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne.

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie obejmuje działania skierowane zarówno do osób krzywdzonych, jak i do osób stosujących przemoc w rodzinie. Skuteczność działań podejmowanych wobec rodziny, w której istnieje przemoc zależy w głównej mierze od wieloaspektowości i kompleksowości udzielanej pomocy.

Realizując założenia wskazane w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 oraz Powiatowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2015-2020, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie opracowało *Powiatowy program psychologiczno-terapeutyczny dla osób stosujących przemoc w rodzinie na lata 2018-2020*, zwany dalej Programem.

Program jest rozszerzeniem oferty oddziaływań skierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowanych przez instytucje rządowe i samorządowe, a także podmioty oraz organizacje pozarządowe.

II WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH

Program będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:

1. ustawę z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity: Dz. U. z 2015, poz. 1390);
2. ustawę z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz. U. z 2017r., poz. 1769 z późn. zm.);
3. ustawę z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity: Dz. U. z 2017r. poz. 1868);
4. ustawę z dnia 6 kwietnia 1990r. o Policji (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r., poz. 2067);
5. ustawę z dnia 6 czerwca 1997r. - Kodeks karny (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r., poz. 2204);
6. ustawę z dnia 6 czerwca 1997r. - Kodeks postępowania karnego (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r., poz. 1904);
7. ustawę z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r., poz. 1817 z późn. zm.);

8. uchwałą nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 (M.P. 2014, poz. 445);
9. Zalecenia dotyczące opracowania i realizacji programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie na terenie województwa śląskiego.

III ANALIZA DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH WOBEC OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC

Powiat od roku 2017 oferuje osobom stosującym przemoc w rodzinie uczestnictwo w programach psychologiczno-terapeutycznych jako uzupełnienie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. w pierwszej edycji tego Programu udział wzięły 2 osoby.

Powiat realizuje Program przy pomocy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Cieszynie oraz organizacji pozarządowych.

PCPR ewidencjonuje podmioty oraz organizacje pozarządowe, które realizują oferty dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Po sporządzeniu informatora przesyła go Prezesowi Sądu Rejonowego w Cieszynie, Prokuratorowi Rejonowemu w Cieszynie, Komendantowi Powiatowemu Policji w Cieszynie oraz gminom powiatu cieszyńskiego do dnia 15 lipca każdego kolejnego roku.

IV CELE ORAZ ADRESACI PROGRAMU

Działania psychologiczno-terapeutyczne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie prowadzone są w celu zmiany wzorców zachowań.

Założenia Programu to:

- rozwój emocjonalny,
- rozwój zachowań prospołecznych,
- działania przeciwstawiające się agresji oraz innym zagrożeniom.

Spotkania w ramach Programu są kierowane do dorosłych osób (kobiet i mężczyzn), które stosują przemoc w rodzinie:

- zgłaszające się samodzielnie lub kierowane przez podmioty i instytucje,
- ukończyły program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie (nieobowiązkowo).

V DOKUMENTACJA

Wszystkie działania podejmowane w ramach Programu są dokumentowane poprzez:

- korespondencję z urzędami i uczestnikami,
- wywiady,
- ankiety,
- kontrakty z uczestnikami (załącznik nr 1 do Programu),
- listy obecności,
- notatki,
- tematyka spotkań indywidualnych,
- raporty,
- inne dokumenty potwierdzające prowadzenie działań w ramach Programu.

VI NABÓR UCZESTNIKÓW

Przyjęcie do Programu jest poprzedzone spotkaniem kwalifikacyjnym, które obejmuje działania diagnostyczne. Warunkiem przyjęcia jest podpisanie kontraktu, w którym uczestnik zaakceptuje reguły uczestnictwa w Programie i zobowiąże się do poszanowania zasad współżycia społecznego oraz rozpocznie udział w spotkaniach indywidualnych.

Program swoim zasięgiem obejmuje w pierwszej kolejności osoby z terenu powiatu cieszyńskiego, niezależnie od statusu materialnego.

VII REGUŁY UCZESTNICTWA

Na czas uczestnictwa w Programie uczestnicy powinni zobowiązać się do przestrzegania następujących reguł uczestnictwa:

1. zadeklarować swój udział w Programie i uczestnictwo w zajęciach,
2. informować o planowanych nieobecnościach,
3. nie stosować przemocy w kontaktach z członkami rodziny,
4. poszanować zasady współżycia społecznego,
5. wyrazić zgodę na badanie ewaluacyjne na zakończenie Programu i badania monitorujące w trakcie trwania Programu oraz po jego zakończeniu przez 3 lata.

Nie zastosowanie się do wyżej wymienionych reguł, w tym brak wcześniejszej informacji o 3 nieobecnościach, może spowodować wykluczenie osoby z uczestnictwa w Programie.

Uczestnicy Programu podpisując kontrakt zobowiązują się do przestrzegania zasad, w nim zawartych.

VIII METODY, FORMY I CZAS REALIZACJI

Spotkania w ramach Programu nie mogą być prowadzone w miejscach, gdzie udziela się pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Metody realizacji Programu obejmują:

- rozmowę terapeutyczną,
- wykład,
- ćwiczenia umożliwiające zmianę wzorców zachowań,
- zadania domowe.

Program psychologiczno-terapeutyczny polega na prowadzeniu spotkań w formie działań psychologicznych i/lub terapeutycznych, ukierunkowanych na taką zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc, która zmniejszy ryzyko dalszego stosowania przez nie przemocy oraz zwiększy ich zdolność do samokontroli agresywnych zachowań i do konstruktywnego współżycia w rodzinie.

Zajęcia wchodzące w skład Programu mają charakter indywidualny. Łączny czas Programu winien obejmować minimum 10 godzin dla każdego uczestnika.

Spotkania w ramach Programu mogą być prowadzone przez osoby, które posiadają uprawnienia do prowadzenia zajęć psychologicznych i/lub terapeutycznych, np. psycholog, psychoterapeuta, pedagog. Ponadto prowadzący zajęcia winni mieć udokumentowane doświadczenie w pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie.

IX HARMONOGRAM I TREŚCI MERYTORYCZNE

Harmonogram spotkań odbywających się w ramach Programu:

- sesja kwalifikacyjna,
- spotkania indywidualne – częstotliwość spotkań ustalana jest indywidualnie,
- spotkanie końcowe.

Sesja kwalifikująca do Programu obejmuje:

- zapoznanie się z Programem,
- zebranie wywiadu (kwestionariusze) / rekrutacja,
- diagnoza,
- podpisanie kontraktu.

Tematyka spotkań indywidualnych przewiduje poniższe treści merytoryczne:

1. Trening kompetencji społecznych:

- rozwiązywanie problemów, konfliktów z zachowaniem szacunku dla członków rodziny, szczególnie dzieci,
- nabywanie umiejętności wyrażania własnych myśli, poglądów i uczuć,
- akceptacja siebie i innych.

2. Formy, oblicza i rodzaje przemocy:

- zapoznanie z rodzajami przemocy,
- podział przemocy na przemoc gorącą i chłodną,
- poznanie źródeł przemocy,
- rozumienie własnych zachowań.

3. Radzenie sobie z trudnymi uczuciami – gniew, złość:

- nabywanie umiejętności radzenia sobie z gniewem, kontrolą emocji w sytuacjach trudnych,
- nabywanie umiejętności radzenia sobie z trudnymi emocjami, poczuciem winy,
- nauka konstruktywnych sposobów wyrażania emocji.

4. Branie odpowiedzialności za swoje uczucia i zachowania:

- uświadomienie sobie przyczyn zachowań agresywnych oraz poszukiwanie sposobów zapobiegania tym zachowaniom,
- przewidywania konsekwencji swoich zachowań,
- kształtowanie odpowiedzialności za własne działanie.

5. Przełamywanie stereotypów, mitów, przekonań dotyczących płci, pełnionych ról społecznych:

- zmiana sposobu myślenia, przekonań, stereotypów utrudniających budowanie partnerskich relacji,
- podnoszenie wiedzy i umiejętności przydatnych w relacjach partnerskich, wzajemnego poszanowania, szacunku seksualnego,
- społeczne przyzwolenie na gwałt.

6. Rozumienie pojęcia przemoc ekonomiczna i sposobów jej używania:

- analizowanie przemocy ekonomicznej,
- rozumienie skutków własnych zachowań,
- rozwijanie umiejętności komunikacyjnych opartych na modelu porozumienia bez przemocy.

7. Nadużycie emocjonalne i seksualne dzieci:

- poszerzenie wiedzy na temat przemocy wobec dzieci,

- definiowanie przemocy seksualnej wobec dzieci,
- miłość rodzicielska,
- nabywanie i doskonalenie umiejętności odpowiedzialnego wychowania.

8. Budowanie poczucia bezpieczeństwa:

- rozwijanie umiejętności przewidywania sytuacji,
- radzenie sobie w sytuacjach konfliktowych,
- obniżenie poczucia niepokoju.

9. Tolerancja i szacunek wobec partnera i członków rodziny:

- uwrażliwienie, rozwijanie empatii,
- podnoszenie wiedzy i umiejętności wzajemnego poszanowania,
- profilaktyka bezkonfliktowego życia.

Sesja kończąca Program to podsumowanie uczestnictwa oraz stworzenie indywidualnego planu działania.

X MONITORING I EWALUACJA

Program powinien kończyć się badaniem ewaluacyjnym uczestników, dotyczącym przebiegu i efektów oddziaływań. Przebieg i efekty Programu psychologiczno-terapeutycznego wobec osób stosujących przemoc w rodzinie objęte są badaniami monitorującymi w trakcie trwania Programu oraz po jego zakończeniu przez 3 lata.

Metody ewaluacji i monitoringu:

1. ankieta,
2. obserwacja,
3. rozmowa,
4. wywiad swobodny nieustrukturyzowany.

Ewaluacja jest przeprowadzana na etapie wstępnym, w trakcie realizacji oraz po zakończeniu Programu poprzez wypełnienie ankiety ewaluacyjnej. Kryteria ewaluacyjne obejmują m.in. zgodność zawartości merytorycznej Programu z założonymi celami, osiągnięcie założonych celów, oczekiwań uczestników, efektywność Programu.

Wskaźniki oceny Programu:

1. liczba osób, która rozpoczęła Program:
 - a) z własnej woli
 - b) w związku z wszczęciem procedury „Niebieskiej „Karty”
 - c) z innych powodów
2. liczba osób, które ukończyły Program.

Monitoring sytuacji w rodzinie sprawcy przemocy, prowadzony jest na podstawie jego pisemnej zgody. Uzyskuje ją podmiot kierujący do Programu na etapie kwalifikacji do uczestnictwa bądź podmiot realizujący Program.

Badanie skuteczności programów psychologiczno-terapeutycznych kierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie następuje poprzez monitorowanie ich zachowań przez okres do 3 lat po ich ukończeniu.

Monitoring prowadzi podmiot realizujący Program poprzez:

- bezpośredni kontakt z uczestnikiem Programu (zaproszenie na monitoring),
- kontakt z pracownikami socjalnymi i Policją w celu uzyskania informacji na temat ewentualnych zgłoszeń dotyczących przemocy w rodzinie,
- kontakt z członkami Zespołu Interdyscyplinarnego i/lub grupy społecznej,
- wymiana informacji z kuratorem zawodowym lub społecznym na temat osoby biorącej udział w Programie.

Wskaźnik skuteczności Programu to liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu Programu powróciły do zachowań przemocowych w rodzinie.

Z ewaluacji sporządza się raport ewaluacyjny przygotowywany w oparciu o przedstawione kryteria. Raport przekazuje się do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Cieszynie do końca lutego każdego roku kalendarzowego.

Raport zawiera:

- a) opis działań,
- b) zastosowaną procedurę ewaluacyjną,
- c) informację o liczbie uczestników programu, którzy rozpoczęli i ukończyli uczestnictwo w Programie,
- d) uzyskane wyniki,
- e) wnioski.

Wnioski z działań monitorujących i ewaluacyjnych zostaną wykorzystane do przyszłego doskonalenia metod programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Działania ewaluacyjne oraz monitorujące są dokumentowane na piśmie.

XI PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU ORAZ ZASADY FINANSOWANIA

Zakłada się, że realizowany program psychologiczno-terapeutyczny doprowadzi do zmiany wzorców zachowań osób stosujących przemoc w rodzinie. A wobec osób, które

wcześniej ukończyły program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych doprowadzi do utrwalenia zmian postaw i zachowań nabytych w ich trakcie.

Przewidywane efekty realizacji Programu:

1. minimum 1 edycja w ciągu każdego roku kalendarzowego,
2. 2-7 osób uczestniczących w każdej edycji,
3. 50 % uczestników w związku z wszczęciem procedury „Niebieskiej „Karty”
4. 50 % uczestników kończących Program,
5. 10 % z liczby osób, które ukończyły Program powrócą do zachowań przemocowych w rodzinie w ciągu 3 lat od zakończenia Programu,

Środki na realizację Programu psychologiczno-terapeutycznego zapewnia budżet Państwa. Wojewoda Śląski przekazuje jednostce samorządu terytorialnego realizującej ww. Program środki finansowe na realizację zadania w danym roku kalendarzowym.

Działania w ramach Programu mogą być również współfinansowane ze środków organizacji pozarządowych lub pozyskiwanych z innych źródeł.